

CDN

Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Pile

Wiadomości Opinie Materiały

Biuletyn Pilskiej Oświaty

1/2024

ISSN 1429-6276

Wstęp 1

**Wiadomości
Opinie, Materiały
1/2024**

ISSN 1429-6276

Wydaje

Centrum Doskonalenia
Nauczycieli w Pile
ul. Bydgoska 21
64-920 Piła

Kontakt:

Dyrektor

67 352 70 11

Sekretariat

67 352 70 10

Pracownia Kształcenia Ustawicznego

67 352 70 21
67 352 70 22
pku@cdn.pila.pl

Pracownia Doradztwa

67 352 70 26
67 352 70 28
pd@cdn.pila.pl

Pracownia Informacji i Wydawnictw

67 352 70 27
67 352 70 40
piw@cdn.pila.pl

Redaktor naczelny Grzegorz Bogacz

Zespół Redakcyjny
Katarzyna Kwaśnik
dr Paweł Michał Owsiany

Skład Łamanie
Sławomir Kozłowski

Korekta
Beata Jędraszczak

Obecne wyzwania wychowawcze

1. Beata Jędraszczak – Tożsamość płciowa. 2
2. Aleksandra Komar – Neofobia żywieniowa. 7
3. Paulina Wojtecka – Czynniki zaburzające proces adaptacji dziecka do środowiska szkolnego. 9

Z metodycznej półki

1. Ewa Chabzda – Owocna współpraca z rodzicami w przedszkolu. 12
2. Anna Kalinowska – Z życia klasy specjalnej w Szkole Podstawowej w Zacharzynie Obchody Dnia Niepodległości Narodowej oraz świąteczne dekorowanie pierników – warsztaty kulinarne. 17
3. Adrianna Czarnecka Łuczon – Wychowankowie Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Krajence „Oblatani w pomaganiu”. 19
4. Aleksandra Komar – Wartość zabawy w procesie rozwojowym dziecka. 21
5. Ryszard Michalski – Warsztat nauczyciela. 23
6. Katarzyna Strzałkowska, Monika Wolska – Zastosowanie klocków LEGO® Education w edukacji wczesnoszkolnej. 25

Co warto przeczytać?

1. Joanna Stemler – „Od gąsienicy do motyla” Bardzo głodna gąsienica Erica Carle’a – w rozmiarze XL! 29

Katarzyna Kwaśnik, nauczyciel konsultant, CDN w Pile

Wstęp

Nadeszła wiosna... rzec by można nowe rozdanie, nowa energia skąpana w słońcu i przyjaznej temperaturze. Zwyczajowo będą nam w całym numerze towarzyszyć fotografie wykonane przez naszą koleżankę Emilię Jaworską – Weyders. To wiosna naszego regionu, „złapana TU i TERAZ”.

Zatem, zaczynamy. Prezentowane artykuły zmieściły się w trzech rozdziałach tematycznych. Pierwszy z nich stanowi o obecnych wyzwaniach wychowawczych w szkole. Jest ich tak wiele, że pewnie systematycznie będziemy zahaczać o kolejne. W tym numerze piszemy o tożsamości płciowej. To trudny temat wymagający wiedzy teoretycznej, którą dostajemy, a wszystko jest asumptem do jej zgłębiania i refleksyjnego spojrzenia na temat. Kolejny to neofobia żywieniowa definiowana jako „wybiórcze jedzenie”. To kolejny trudny, bardzo aktualny temat związany z lękiem i niechęcią próbowania nieznannej żywności przez dzieci. Kolejny temat jest stary jak stara jest szkoła, to „adaptacja dziecka do środowiska szkolnego” oraz o czynnikach ją zaburzających. To grupa czynników indywidualnych i poza indywidualnych, co jest przystępnie wyjaśnione, dające przenieść się na praktykę szkolną.

Drugi rozdział zawiera część artykułów, a wszystkie z „metodycznej półki”. Znajdziecie ciekawy artykuł o współpracy z rodzicami w przedszkolu, kolejny podkreśla wartość zabawy w procesie rozwojowym dziecka. Są także nieocenione przykłady metodycznych rozwiązań w pracy z klasą specjalną oraz z wychowankami Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii. W pierwszym przypadku to dekorowanie pierniczek świątecznych, a w drugim budowa budki dla jeża. Oba przykłady z grupy zajęć terapeutycznych, tak potrzebne dzieciom z dysfunkcjami rozwojowymi oraz z problemami wychowawczymi. Są i klocki LEGO®, wspierające edukację wczesnoszkolną. Warto skorzystać z rad praktyków. Znajdziemy też w tym rozdziale trochę teorii dotyczącej „warsztatu nauczyciela”. Przecież to nie młotki, imadła i piły, to coś więcej, to wiedza i umiejętności, to refleksje o życiu i przyszłej pracy zawodowej.

Nieźmiennie - numer kończymy propozycją książkową. Tym razem jest to „Bardzo głodna gąsienica”. To kolejny „picture book”, do kształtowania dobrych nawyków żywieniowych, podana w jakże „smakowitej” szacie graficznej i gotowa do wykorzystania na zajęciach z najmłodszymi. Korzystając z czasu okołoswiątecznego, pragniemy złożyć Państwu najlepsze życzenia, rodzinnych, spokojnych, radosnych Świąt Wielkanocnych.

Beata Jędraszczak, Nauczyciel konsultant, CDN w Pile

Tożsamość płciowa

„Tyle o sobie wiemy, ile nas sprawdzono”
/W. Szymborska

...ile wiemy o sobie?

W ilu sytuacjach się sprawdziliśmy?

O ilu własnych zachowaniach mamy tylko wyobrażenie, a więc... teorię, którą życie może różnie zweryfikować.

Cóż dopiero wiemy o innych?

A co, jeśli inni, których rzekomo znamy, są nie tacy jak sobie ich wyobrażamy?

Jeśli są, jeżeli okażą się inni niż myśleliśmy – to przestaniemy ich akceptować, przyjmować?

Zostaną przez nas odrzuceni?

Jeśli są inni niż sądziliśmy, to czy staramy się wyjaśnić jacy i dlaczego tacy właśnie są?

Gdy uda się nam spotkać, szczerze porozmawiać – zyskujemy nową perspektywę, nowy, nieznaną do tej pory obraz, otrzymujemy czas na wzajemne poznanie. Gorzej – jeśli do spotkania nie dochodzi, a docierają do nas spekulacje, plotki.

Ile jest przypadków nieutożsamiania się z własną płcią? Coraz więcej. Z czego to wynika?

Są różne teorie, są badania starające się to wyjaśnić. Jednak o odpowiedź bardzo trudno.

Przybliżmy różne stanowiska dotyczące... tożsamości płciowej.

Analiza

Po przeczytaniu kilku książek, artykułów i po analizie prezentacji tematycznych daje się zauważyć, że wśród nich są takie, które reprezentują skrajne poglądy. Pierwszy zakłada konserwatywny społeczno-kulturowy, a drugi podejście bardzo liberalne.

Co z tego wynika? – sposób klasyfikowania osób. Na te dobre i na te złe. Te właściwe (do nieba), a te grzeszne (do piekła). Czy wolno nam oceniać innych nie znając przyczyn ich postępowania? Może warto zachować neutralność?

Ale do rzeczy.

Klasyfikacja

Od 2019 r. WHO wykluczyła z Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób pojęcie transseksualizmu, zastępując je niezgodnością płciową (w ICD-11), co ma być mniej „zerojedynkowe”, a bardziej funkcjonalne. Za to Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne klasyfikuje to w DSM – 5 jako dysfориę płciową.

Dlaczego tak się dzieje, że zaburzenie to tak bardzo rozpowszechniło się we współczesnym świecie? Ze statystyk wynika, że od 0,17% do 1,3% adolescentów określa siebie jako transpłciowych. Dalej: 1,4% chłopców i 2% dziewczynek życzyło sobie być przeciwnej płci. Metaanaliza 21 prac na ten temat wykazała, że w ciągu ostatnich 50 lat wśród osób powyżej 15 roku życia we wszystkich ośrodkach na świecie nastąpił nagły wzrost dysfории płci. Podaje się też jaki procent stanowią transkobiety i transmężczyźni.

Towarzyszy temu zmieniający się język. W słownikach pojawiają się nowe terminy i ich znaczenia. Podkreśla się formę w jakiej zwracamy się do tych osób, aby ich nie urazić. Wprowadza się do literatury nowe zaimki oraz osobowe/podwójne formy zapisu czasowników. Język polski oznacza płciowość podmiotów, zalecane jest więc stosowanie strony biernej, a używa-

nie wybranych imion i zaimków ma podobno poprawić jakość życia. Co do imion, formalnie można je zmienić w USC na neutralne płciowo po 18 roku życia. Powołując się na specjalistów, którzy mówią, że skoro brakuje narzędzi psychologiczno-pedagogicznych, to trudno jest zdiagnozować testem tożsamość płciową, aczkolwiek w internecie coś takiego można znaleźć. Schemat postępowania jest oto taki. Diagnozę stawia psychiatra, z którym muszą się odbyć 3 spotkania. Przy czym do 16 roku życia decyduje o tym rodzic, między 16 a 18 sąd rodzinny, a od 18 roku życia jest to samodzielna decyzja dotycząca niezgodności płciowej. Oprócz tego powinna być ocena psychiatryczna wykluczająca inne podłoża (np. schizofrenię...). To w wielkim skrócie.

Nie do przecenienia jest tu rola lekarza i zespołu prowadzącego, który powinien być wyedukowany, by wykluczyć choroby i zaburzenia współwystępujące. Trzeba dać czas rodzicom na adaptację i pomoc, na omawianie decyzji z pacjentem i rodziną.

Wyedukowany lekarz bierze w tym momencie odpowiedzialność za diagnozę, a nie za zaświadczenie lub receptę na hormony płciowe, bowiem w tej edukacji chodzi o bezpieczeństwo, o znajomość skutków diagnozy i dalej zmiany, np. ubezplodnienie.

Nie ma badań naukowych dotyczących postępowania z zaburzeniami identyfikacji płciowej. Wiadomo, że zaburzenia z dzieciństwa w większości są przemijające. W okresie dojrzewania młodzież przechodzi przez to niezwykle trudno, z wieloma zaburzeniami temu towarzyszącymi. Według informacji lekarzy – po zmianie płci poprawia się funkcjonowanie pacjentów i zmniejszają objawy psychiatryczne. Trzeba jednak podkreślić, że istnieje także tzw. regret (żał) po zmianie i chęć retransycji, o czym informują różne źródła. Statystycznie większą część problemów z tożsamością mają mężczyźni niż kobiety.

Stanowisko Kościoła

W tej kwestii stanowisko Kościoła jest bezdyskusyjne. Nauka ta wypływa zarówno z Biblii, jak i rozpraw teologicznych, można też przytoczyć „Mężczyznę i niewiastę stworzył ich” św. Jana Pawła II. W aktualnej ocenie Kościoła męskość i kobiecość są definiowane na poziomie genetycznym w momencie zapłodnienia, dlatego nie może dojść do korekty płci człowieka. Katechizm kościoła katolickiego nie podejmuje tego wątku. Mimo że pewne dokumenty wykazują otwartość, np. Kongregacja do spraw Edukacji Katolickiej, ale zarazem przypominają nauczanie, że są tylko dwie płcie, „istnienie zaś płci społeczno-kulturowej rozumianej jako sposób przeżywania w każdej kulturze różnicy między obiema płciami, ale wciąż w obrębie płci męskiej i żeńskiej”. Zaś stanowisko konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+ „wraża przekonanie, że zadaniem człowieka jest namysł nad jego własną płciowością, a nie jej zmiana”. Kwestie te nie podlegają zmianie stanowiska.

Stanowisko medyczne

Istnieją badania, które wskazują, że przyczyną niezgodności płciowej mogą być czynniki:

- genetyczne (choć nie jest to jednoznacznie określone), geny mogą wpływać na rozwój tożsamości płciowej;
- zaburzenia hormonalne występujące u matki i/lub dziecka, a także zaburzenia hormonalne spowodowane różnymi chorobami u dzieci lub dorosłych (np. guzy przysadki mózgowej, które uciskając na nerwy, mogą zmieniać poziom hormonów w organizmie), ale również zespół Aspergera czy schizofrenia,
- czynniki środowiskowe okresu płodowego, substancje chemiczne w pożywieniu, lekach,
- czynniki neurorozwojowe: procesy rozwoju mózgu i układu nerwowego.

Stanowisko psychologiczne dotyczy stawiania stereotypowych ról i oczekiwań względem chłopców i dziewczynek oraz charakteru relacji matka – dziecko, ojciec – dziecko, autorytetów rodzic – dziecko w kwestii wychowania. Szczególnie ważne jest to w pierwszych latach życia.

Wśród przyczyn biologicznych wymienia się maskulinizację i feminizację zachodzącą podczas rozwoju zarodka ludzkiego, które są ściśle uzależnione od hormonów (męskich i żeńskich). Odpowiednie hormony są produkowane jako efekt aktywacji pewnych genów. Bez aktywności genów męskich z chromosomu Y zarodek nie będzie miał jąder, nie będzie produkował odpowiedniej ilości męskich hormonów i rozwine się jako zarodek kobiecy – rozwiną się żeńskie genitalia. Ta sama zasada odnosi się do mózgu. Niektóre rejony mózgu, na przykład podwzgórze, podczas rozwoju zarodkowego reagują na męskie i żeńskie hormony.

Brak jest jednak dokładnych danych na temat wpływu tych oddziaływań na późniejsze zachowania seksualne.

Chociaż dokładne przyczyny niezgodności płci nie są w pełni poznane, badania sugerują, że może na nią wpływać kombinacja czynników genetycznych, hormonalnych i neurologicznych.

Struktura mózgu.

Mózg odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu tożsamości płciowej jednostki. Badania z wykorzystaniem technik neuroobrazowania wykazały różnice w strukturze i funkcjonowaniu mózgu między osobami z niezgodnością płci a osobami bez tego problemu. Różnice te sugerują, że dysforia płciowa może mieć neurologiczne podstawy, chociaż potrzebne są dalsze badania, aby w pełni zrozumieć związek między strukturą mózgu, a tożsamością płciową. („Płeć mózgu” Anne Moir i David Jessel)

Rzeczywistość

Choć przyczyny niezgodności płci są wyjaśniane - problem nie jest „złagodzony”. Wciąż wybór odmiennej niż stwierdzona w chwili urodzenia płci spotyka się z niezrozumieniem, dezaprobatą społeczeństwa, a nawet z wykluczeniem.

Na zakończenie

Intencją autorki niniejszego tekstu było zwrócenie uwagi na fakt, że z tym problemem mieliśmy do czynienia od zawsze, choć trzeba zaznaczyć, że było to zjawisko rzadko zauważane, bardzo rzadko badane i omawiane – a więc nieobecne w powszechnej świadomości.

Natomiast teraz nasiliło się bardzo i nie jest pewne dlaczego.

Wydzielmy dwie podstawowe grupy osób nieidentyfikujących się ze swoją płcią (w obu przypadkach diametralnie różne są sposoby komunikowania tego faktu otoczeniu).

Jest grupa ludzi raczej „niewidocznych”, którzy głęboko i w „zamknięciu” przeżywają zaburzenia identyfikacji płciowej zarówno przed jak i po stwierdzeniu „u siebie” tego problemu i po nazwaniu go. Te osoby z gruntu nie afiszują się swoją „innością”, wprost przeciwnie, raczej unikają konfrontacji ze światem zewnętrznym, zdarza się, że popadają w depresję. Szukają (nieraz rozpaczliwie) zrozumienia i akceptacji, a gdy to otrzymują – starają się zwyczajnie funkcjonować w społeczeństwie.

Zauważamy także zupełnie inną postawę osób mówiących o problemach tożsamości płciowej raczej jako o wolności do dowolnego wyboru płci, możliwości niejednokrotnej jej zmiany, osób, które wychodzą na ulice, by epatować sobą (raczej jako GRUPA), ludzi tworzących swoistą „subkulturę”, publicznymi manifestacjami wywołując reakcje innych, nierzadko negatywne lub bardzo(!) krytyczne.

Na pewno powstają nowe pojęcia, określenia i tworzone są symbole mające ułatwić komuniko-

---

wanie i nazwanie problemu.

...ale wydaje się, że PROBLEM potęguje się tym bardziej, im więcej pojawia się zachowań wynikających z mody czy ideologii propagujących „dowolny” wybór płci – bo tym trudniejsza i dramatyczniejsza staje się sytuacja osób z dysforią, ludzi rzeczywiście nieidentyfikujących się ze swoją płcią biologiczną z przyczyn niewynikających z tego rodzaju wpływów „zewnętrznych”. Dla nich to problem życiowo pierwszorzędny! Nie fanaberia czy przejściowy kryzys.

Są też... rodzice. Wielu z nich przeżywa frustracje związane z problemem dziecka, ale też z własnym funkcjonowaniem w tej sytuacji. Akceptacja, czy pogodzenie się? Dla niektórych pokusa(?) odrzucenia. Sytuacja rodziców jest również bardzo trudna, niektórzy nie potrafią się pogodzić z przemianą dziecka. Jednocześnie akceptacja i bezwarunkowa miłość rodziców są prawdopodobnie kluczowe dla dobrego funkcjonowania osób z dysforią płciową.

Niektóre związane z naszym tematem pojęcia:

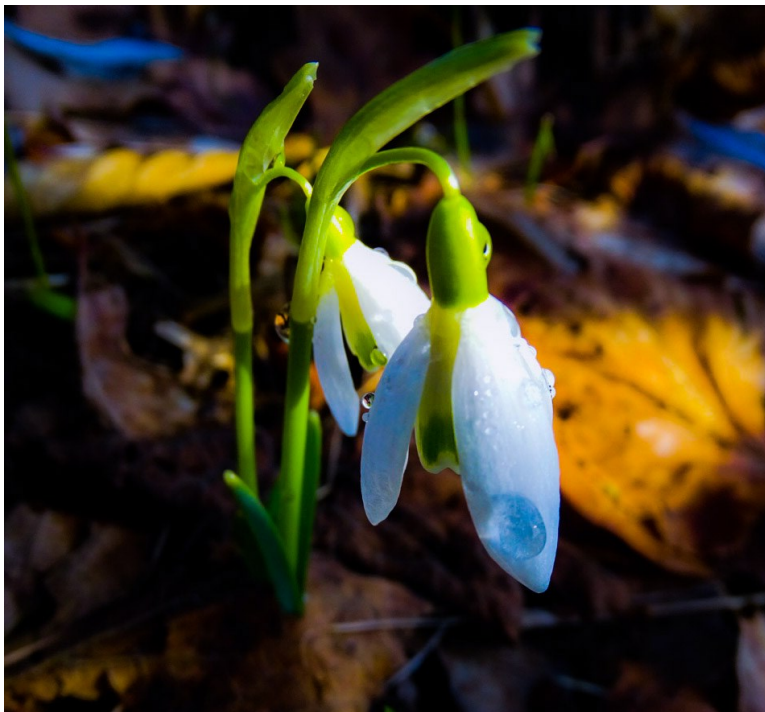
- A płciowość - wariant niebinarnej tożsamości płciowej, w której osoba nie identyfikuje się z żadną płcią.
- Aseksualność - wariant tożsamości, w którym osoba nie odczuwa lub odczuwa obniżony poziom pociągu płciowego.
- Binarność - to podział na dwie odrębne, przeciwstawne wobec siebie płcie - męską i żeńską.
- Biseksualność - to odczuwanie pociągu seksualnego do dwóch płci.
- Cisplciowość - to odczuwanie tożsamości płciowej odpowiadającej płci biologicznej.
- Dysforia - to odczuwanie cierpienia lub dyskomfortu w związku z rozbieżnością między płcią biologiczną a odczuwaną, czyli tożsamością płciową.
- Ekspresja płciowa - sposób wyrażania i komunikowania własnej tożsamości płciowej przez zachowania, ubiór, makijaż, itd.
- Gej – to mężczyzna, którego pociąga inny mężczyzna.
- Gender - pojęcie stosowane w określeniu płci definiowanej społecznie i kulturowo.
- Genderqueer - tożsamość płciowa łącząca w sobie męskość i żeńskość, część queer odnosi się do odrzucenia norm społecznych.
- Heteroseksualność - wariant tożsamości, w którym odczuwa się pociąg seksualny do osób przeciwnej płci.
- Homoseksualizm – to pociąg romantyczny, seksualny lub zachowanie seksualne pomiędzy osobami tej samej płci.
- Interplciowość - to zróżnicowany zestaw biologicznych cech płciowych niemieszczących się w binarnym podziale.
- Lesbijka – to kobieta, którą pociągają seksualnie inne kobiety.
- Nonkonformizm płciowy - obejmuje osoby, których tożsamość lub ekspresja płciowa nie mieszczą się w stereotypowych normach płciowych, różnorodność płciowa.
- Outing – ujawnienie swojej tożsamości płciowej.
- Panplciowość - wariant niebinarnej tożsamości płciowej, w którym osoba nazywa siebie jako posiadającą niezliczoną liczbę płci.
- Panseksualizm – odczuwanie pociągu seksualnego do każdej osoby, bez względu na ich tożsamość płciową.

- Retranzycja – to powrót do tranzycji po uprzednim dokonaniu detranzycji.
- Transfobia – zjawisko opisujące uprzedzenia, stereotypy oraz dyskryminację wobec osób transpłciowych.
- Transseksualizm - tożsamość płciowa, która nie odpowiada płci biologicznej oznaczonej przy urodzeniu.
- Tranzycja – to korekta płci.
- WPATH - Światowe Stowarzyszenie Specjalistów do spraw Zdrowia Osób Transpłciowych, której misją jest popularyzacja opieki opartej na dowodach naukowych, edukacji, polityki publicznej w kontekście zdrowia osób transpłciowych.

Bibliografia

1. Gardzińska - Żukowska D., Wieczorek B., (red.) Stworzeni na obraz Boga, „W Drodze” 5/2023, s.1-9.
2. Grabski B., Mijas M., Dora M., Iniewicz G., (red.) Dysforia i niezgodność płciowa. Kompendium dla praktyków. Warszawa 2020.
3. Hawn T. Tożsamość płciowa. Poradnik dla rodziców. Warszawa 2023.
4. Kochanowska - Rawa A. Poczucie tożsamości płciowej w teorii i badaniach. Warszawa 2011.
5. Moir A., Jessel D., Płeć mózgu. Warszawa 1996.
6. Piekarska J. Przynoszę moje cierpienie, „W Drodze” 5/2023, s.10-17.

---

*Aleksandra Komar, nauczycielka wychowania przedszkolnego
Przedszkolu nr 1 im. Marii Konopnickiej w Krzyżu Wielkopolskim*

Neofobia żywieniowa

Neofobia żywieniowa jest lękiem lub niechęcią do próbowania, kosztowania nowej, niezna-nej żywności. Neofobią jest również lęk lub niechęć do spożywania produktów dziecka zna-nych, ale podanych w inny sposób i wyglądających inaczej niż zwykle. Neofobia żywieniowa bywa klasyfikowana jako zaburzenie zwane „wybiórczym jedzeniem”. Jest jednak rozpatrywa-na również, jako naturalny etap rozwoju i pewnego rodzaju mechanizm obronny, zabezpiecza-jący młody organizm przed zjedzeniem czegoś nowego, być może niebezpiecznego dla zdro-wia. O neofobii żywieniowej można mówić, kiedy dziecko konsekwentnie odmawia spożywania potraw. Odmowa taka może być manifestowana sprzeciwem i niechęcią, aby otworzyć usta w trakcie karmienia, dziecko może również wypluwać jedzenie lub wręcz je zwracać. Płacz, czy opuszczanie miejsca, gdzie znajduje się jedzenie również może wskazywać na neofobię żywieniową dziecka. W takim przypadku każda sytuacja związana z kontaktem z określonym produktem, czy to widok jedzenia, czy dźwięk przeżuwania i połykania, czy też dotyk pokarmu może wywoływać ogromny stres u dziecka. Nawet samo przygotowywanie jedzenia lub zbliża-nie się pory posiłku może wywoływać u dziecka stres, lęk, strach a nawet złość czy agresję. Tak naprawdę problemy nie zawsze mijają wraz z wiekiem. Neofobia żywieniowa może wystę-pować również u osób dorosłych. Dziecko dotknięte tym zaburzeniem często odmawia jedze-nia nawet, kiedy jest głodne. Zdarza się również, że dziecko przejawiające zachowania neofob-owe spożywa posiłek na kilku talerzach, aby pokarmy nie mieszały się, nie stykały na jednym talerzu. Neofobia żywieniowa jest odnotowywana najczęściej w wieku wczesnego dzieciństwa z największym nasileniem w wieku 2-5 lat. „Wybiórcze jedzenie” może mieć wpływ na małą różnorodność w diecie, a w związku z tym pojawia się ryzyko niedoborów żywieniowych, czego konsekwencją może być upośledzenie wzrostu i rozwoju dziecka. Wybiórcze jedzenie to naj-częściej niższe niż zalecane spożycie warzyw i owoców, mięsa oraz produktów mlecznych. Neofobia żywieniowa w wieku przedszkolnym może rzutować nie tylko na rozwój młodego or-ganizmu, czy na kształtowanie preferencji pokarmowych, ale również na stan zdrowia w doros-łym wieku. Uwarunkowania neofobii żywieniowej mogą obejmować czynniki biologiczne, na przykład sposób odżywiania się kobiety w ciąży, czy podczas karmienia piersią, skład mleka matki, genetyczne, zmienne preferencje pokarmowe dziecka, regulacje ośrodków głodu i sytości czy osobowość. Przyczyną neofobii mogą być również przebyte lub trwające choroby, (to jest biegunki, zaparcia i wymioty, alergię pokarmowe, zaburzenia ze spektrum autyzmu). Na neofobię mają ponadto wpływ własne doświadczenia dziecka z produktami spożywczymi. Tutaj warto podać przykłady: nieprawidłowy sposób karmienia, zbyt późno wprowadzone nowe produkty, stosowanie jedzenia jako kary lub nagrody – takie zachowania również mają wpływ na ryzyko pojawienia się neofobii żywieniowej. Również środowisko otaczające dziecko ma wpływ na możliwość pojawienia się neofobii – preferencje pokarmowe i wybory żywieniowe rodziców, rodzeństwa, czy rówieśników. Neofobiczna reakcja na wygląd potrawy, smak, czy zapach może powodować protest ze strony dziecka, płacz, niechęć, wyrzucanie i wypluwanie jedzenia. Ważne jest, by w przypadku takiego zachowania nie stosować nacisku ze strony opiekuna, nie namawiać do próbowania, unikać też karmienia na siłę, ponieważ może to pro-wadzić do pogłębienia uczucia lęku, oporu, czy niechęci do danych potraw. Nie należy jednak

rezygnować z podawania dziecku nowych produktów. Badania dowodzą, że niekiedy dopiero kilku-, kilkunastokrotna ekspozycja na dany produkt umożliwi akceptację przez dziecko nowej żywności. Proponowanie nowych produktów w spokojnej, pozytywnej atmosferze, ich dostępność w zasięgu wzroku i rąk dziecka, możliwość dotyku, osvajania się z nią, samodzielnego jedzenia palcami, zabawy z jedzeniem zwiększa prawdopodobieństwo jego akceptacji. Zaleca się, aby łączyć znany pokarm z nieznanym. Również podawanie względnie małych posiłków, najlepiej o stałych porach oraz dawanie dobrego przykładu przez opiekunów powinno wpłynąć korzystnie na niwelowanie zachowań neofobowych dziecka w stosunku do nowych pokarmów. Istotna w terapii neofobii żywieniowej jest systematyczność i cierpliwość oraz umiejętność przekształcenia obowiązku jedzenia w zabawę jedzeniem, co może być równoznaczne z odwróceniem uwagi od sytuacji wywołującej lęk. Mimo że neofobia żywieniowa jest uznawana za naturalny etap rozwojowy w wieku przedszkolnym, to i tak należy obserwować takie zachowania u dziecka i rozpatrywać bardzo indywidualnie. Zaburzenie to najczęściej mija z wiekiem. Jeśli jednak neofobia żywieniowa przedłuża się w czasie lub nasila wskazana może być konsultacja z psychologiem oraz pediatrą, bowiem niechęci do nowości pokarmowych mogą towarzyszyć negatywne emocje, a tym samym zaburzać funkcjonowanie dziecka, jak i całej rodziny. Warto też pamiętać, że neofobia żywieniowa nie wynika z błędów wychowawczych w domu rodzinnym dziecka, ale najczęściej jest konsekwencją nieprawidłowości w rozwoju integracji sensorycznej, czyli dużej wrażliwości zmysłów na pewne właściwości jedzenia i dysfunkcji w obrębie ośrodkowego układu nerwowego. Stała opieka pediatryczna, monitorowanie wskaźników wzrostu i rozwoju dziecka, dbałość o kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych powinny stanowić niezbędny element w przeciwdziałaniu niekorzystnym skutkom postawy neofobicznej. Skutkami nierozpoznania neofobii żywieniowej, a więc i braku terapii są: izolacja społeczna dziecka, niska samoocena, niedobór składników odżywczych zaburzający prawidłowy rozwój osobniczy. Dlatego tak ważna jest obserwacja i prawidłowe reagowanie na postawę neofobiczną względem jedzenia.

Źródła:

1. Neofobia żywieniowa - zaburzenie czy etap w rozwoju dziecka? Beata Jabłonowska-Lietz, Instytut Żywności i Żywienia.
2. <https://centrumzaburzenodzywiania.pl/strefapacjenta/jak-radzic-sobie-z-neofobia-zywieniowa-dziecka/>
3. <https://medisens.pl/baza-wiedzy/neofobia/>

---

*Paulina Wojtecka, Nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej,
Szkoła Podstawowa nr 7 im. Adama Mickiewicza w Pile*

Czynniki zaburzające proces adaptacji dziecka do środowiska szkolnego

Współczesne przemiany w życiu społeczeństwa sprawiają, że ludzie coraz częściej realizują swoje cele życiowe w kilku środowiskach jednocześnie. Zagadnienie mechanizmów adaptacyjnych dotyczy przede wszystkim najmłodszych. Zdolności i możliwości przystosowawcze dzieci do środowiska szkolnego przyciągają uwagę nie tylko pedagogów, ale także psychologów, socjologów, lekarzy jak również przedstawicieli innych dyscyplin.

Prawidłowa adaptacja do szkoły warunkuje optymalny rozwój dziecka. Każde dziecko jest inne. Biorąc pod uwagę ten fakt należy zdawać sobie sprawę, że adaptacja do nowej rzeczywistości wymaga stworzenia dziecku odpowiednich, indywidualnych warunków.

Dlatego warto przyrzeć się czynnikom, które zaburzają proces adaptacji małego dziecka do środowiska szkolnego.

Słownik pedagogiczny określa adaptację jako proces uzyskiwania równowagi między potrzebami jednostki, a warunkami otoczenia społecznego¹. Adaptacja jest ujmowana jako dążenie jednostki ludzkiej do uzyskania równowagi między nią, a środowiskiem społecznym.

Według kryteriów biomedycznych podstawowe funkcje zabezpieczające adaptację stanowią takie czynniki jak: poziom dojrzałości centralnego układu nerwowego, poziom rozwoju somatycznego i poziom dojrzałości immunologicznej. Natomiast kryteria psychologiczne wyróżniają poziom reakcji emocjonalno – poznawczych i społecznych oraz poziom sprawności psychomotorycznych.

Nie można rozpatrywać tylko adaptacji w kontekście pedagogicznym, czy psychologicznym, ale również w socjologicznym, gdyż są one ze sobą ściśle połączone. Procesowi temu wszyscy podlegamy i ma on wpływ na jakość naszego życia.

Podejmując pierwszą pracę zawodową w szkole miałam okazję spotkać się z różnymi zachowaniami moich podopiecznych. Często zastanawiałam się jakie czynniki miały istotny wpływ na różne reakcje dzieci.

Zdałam sobie sprawę z tego, że praktyki wychowawcze stosowane wobec dziecka szkolnego powinny pozytywnie wpływać na jego adaptację do nowego środowiska. Pojawiały się jednak czynniki zaburzające ten proces. Każde bowiem dziecko w okresie szkolnym poddawane jest nieustającym wpływom wewnętrznym i zewnętrznym, które przyczyniają się do kształtowania określonych wartości, postaw i poglądów, zarówno tych pozytywnych i negatywnych.

Proces adaptacyjny ma pomóc dziecku znaleźć się w nowej sytuacji, przystosować się do nowych warunków i osób. Ważne były predyspozycje psychiczne, fizyczne i intelektualne dziecka, od których zależało jak adoptowało się do nowych warunków.

W szkole bowiem dziecko nie zajmuje już centralnej pozycji, jak to zazwyczaj ma miejsce w domu. Musi nauczyć się współdziałać w grupie, czy pomagać innym.

Znaczący wpływ na takie zachowanie dziecka ma nastawienie do szkoły jego rodziców.

Rodzice powinni zaufać nauczycielom, co powinno pozytywnie wpłynąć na proces adaptacji.

W celu ograniczenia czynników zaburzających adaptację należy przede wszystkim wyeliminować takie czynniki jak niepewność oraz nadopiekuńczość rodziców.

---

¹ W. Okoń : „, Słownik pedagogiczny”, PWN Warszawa 1992

Czynniki mające wpływ na adaptację dziecka do środowiska szkolnego dzielą się na indywidualne (endogenne) związane z bezpośrednio z dzieckiem takie jak: płeć, wiek, indywidualne cechy układu nerwowego, stan zdrowia, ogólny poziom rozwoju psychoruchowego dziecka oraz na pozaindywidualne (egzogenne) związane ze środowiskiem. Uwzględnić tu można środowisko rodzinne, rozumiane między innymi poprzez warunki bytowe, liczbę członków rodziny oraz system wychowawczy.

Proces adaptacji dziecka do środowiska szkolnego zachodzi we wszystkich sferach organizmu młodego człowieka. Głównym regulatorem czynności organizmu jest ośrodkowy układ nerwowy. Najbardziej istotnym czynnikiem, który zaburza proces adaptacyjny jest niedojrzałość układu nerwowego. Dziecko, które ma prawidłowy rozwój układu nerwowego nie powinno mieć problemów z przystosowaniem. Istnieją jednak dzieci, którym niedojrzałość układu nerwowego zakłóca przystosowanie się do nowego środowiska. Dziecko ma problem z panowaniem nad własnymi emocjami, ma małą odporność na zmęczenie, które wynika z wysiłku fizycznego lub napięcia emocjonalnego².

Istotny wpływ na adaptacje dziecka do środowiska szkolnego ma również jego stan zdrowia oraz poziom rozwoju psychoruchowego. Dobre zdrowie fizyczne sprawia, że dziecko prawidłowo rozwija psychikę, a co za tym idzie łatwiej przystosowuje się do nowego otoczenia.

Poza czynnikami indywidualnymi dziecka, które mają istotny wpływ na jego adaptację do nowego środowiska, wyróżniamy czynniki pozaindywidualne.

Pozaindywidualne to: środowisko rodzinne oraz środowisko szkolne. Oddziaływania środowiska domowego ogrywają ważną rolę w procesie kształtowania się postaw i zachowań społecznych dziecka. Rodzina ma duży wpływ na osobowość młodego człowieka. Istotna dla prawidłowego rozwoju dziecka jest formalna struktura rodziny i jej struktura wewnętrzna, czy warunki bytowe, w jakich dziecku jest dane funkcjonować. Prawidłowy rozwój dziecka zapewnią także właściwości psychiczne rodziców, ich stosunek do dzieci oraz stosowany system wychowawczy. Dorośli powinni otaczać dziecko opieką i doradztwem.

Odpowiednie warunki domowe dają dziecku poczucie bezpieczeństwa i stabilizację emocjonalną. Dzieci, które nie mają dobrej sytuacji materialnej mają zaburzone poczucie własnej wartości. Rozumieją, że nie mogą mieć wszystkiego tego, na co mogą sobie pozwolić dzieci z rodzin zamożnych. Taka sytuacja sprawia, że dziecku będzie trudno zaadaptować się do środowiska szkolnego, w którym będą dzieci pochodzące z zamożnych rodzin.

Duże znaczenie ma także to, czy rodzina, z której pochodzi dziecko jest pełna. Brak jednego z rodziców odgrywa niebagatelną rolę w kształtowaniu się postaw i zachowań społecznych, często jednak tych negatywnych.

W prawidłowo funkcjonującej rodzinie dziecku jest łatwiej przystosować się do nowego otoczenia, jakim jest szkoła.

Jednak nie tylko środowisko rodzinne ma istotny wpływ na to jak dziecko przystosuje się do nowej sytuacji.

W środowisku szkolnym istnieje wiele przyczyn, które połączone z niekorzystnymi warunkami domowymi mogą wywoływać niepożądane i negatywne zachowania jednostki.

Wyróżnić możemy tutaj czynniki związane z nowym środowiskiem, do którego dziecko ma się przystosować.

Chodzi tutaj o sprzęt i pomoce dydaktyczne, które znajdują się w sali. Brak ciekawych

---

² M. Bogdanowicz, 1991r.

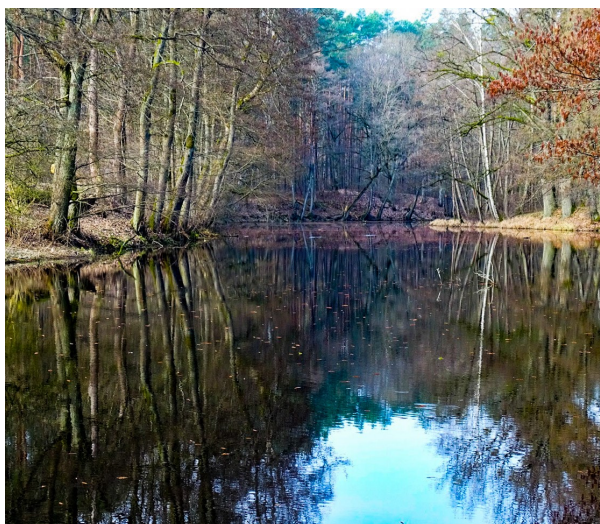
i odpowiednich pomocy dydaktycznych może powodować zniechęcenie się dziecka do nowego otoczenia. Ważne są również warunki lokalowe oraz to, ile dzieci znajduje się w danej klasie. Te wszystkie czynniki oddziałują na to, jak dziecko będzie w stanie się zaadaptować do otoczenia, w którym przyszło mu spędzać większą część dnia.

Podsumowując, można śmiało stwierdzić, aby adaptacja przebiegała w sposób poprawny - potrzebne jest współistnienie wielu korelujących ze sobą czynników, które będą w stanie zaspokoić potrzeby i oczekiwania jednostki.

Przede wszystkim ważne jest zaspokajanie potrzeb fizjologicznych, psychicznych i społecznych.

Ma to decydujący wpływ na adaptację dziecka do nowego otoczenia funkcjonowanie w nim.

Każde dziecko przebywające w takich samych warunkach może adaptować się zupełnie inaczej. Wszystko zależne jest od indywidualnych oraz pozaindywidualnych determinantów adaptacji dziecka do nowego środowiska szkolnego.

Ewa Chabzda, doradca metodyczny wychowania przedszkolnego, CDN w Pile

Owocna współpraca z rodzicami w przedszkolu

Przedszkole, to placówka opiekuńczo-wychowawcza, do której uczęszczają dzieci w wieku od 3 lat. Zadaniem tej instytucji jest zapewnienie najmłodszym opieki oraz wielostronnego rozwoju, który umożliwi podjęcie zadań i obowiązków szkolnych. Psychologowie uznają, że przedszkole bardzo pozytywnie wpływa na rozwój dziecka, dlatego większość rodziców, chcąc zapewnić dzieciom lepsze warunki, posyła dzieci do placówek przedszkolnych. Dzieci pochodzą z odmiennych kulturowo rodzin, wnoszą różne tradycje, obyczaje, wyznania religijne, różny świat wartości i zróżnicowane podejście do rzeczywistości. Przedszkole ma więc szansę uzupełnić oddziaływanie wychowawcze domu rodzinnego, wspierać, pobudzać rozwój dziecka, wzmacniać jego uzdolnienia¹. Placówka spełnia swoje społeczno-pedagogiczne funkcje, które z pewnością swoim zasięgiem obejmują opiekę nad zdrowiem, i przede wszystkim, bezpieczeństwem dzieci, prawidłowym ich rozwojem, a rodzicom pracującym zapewniają opiekę nad ich pociechami.

Przy omawianiu roli przedszkola, jaką powinno pełnić wobec dziecka, nie sposób pominąć roli rodziny. Prawidłowe relacje oraz podejście rodziców dzieci, rozbudza w nich ufność do otoczenia, wiarę we własne siły, potrzebę współdziałania z innymi, a także samodzielność. Niewątpliwie praca z dziećmi w przedszkolu wymaga od nauczyciela i całej placówki przede wszystkim ścisłej i dobrej współpracy z domem rodzinnym dziecka, ponieważ bardzo często zdarza się, że przedszkole częściowo, a niekiedy w znacznym stopniu przejmuje obowiązki związane z wychowaniem dzieci. Wszelakie działania dotyczące współpracy z rodzicami mają na celu doskonalenie wzajemnych relacji, jak również stworzenie takiego klimatu, by opiekunowie chętnie i licznie współtworzyli wizerunek danego miejsca. Działalność wychowawczo-dydaktyczna przedszkola, której ważnym elementem jest wspomaganie rozwoju dzieci, jest możliwe tylko i wyłącznie przy współpracy wychowawców z rodzicami każdego dziecka. Aby rodzice poczuli się partnerami przedszkola - zarówno każdemu nauczycielowi jak i całej placówce powinny przyświecać określone cele współpracy z rodzicami:

- poznanie potrzeb i oczekiwań rodziców wobec przedszkola, oraz zaspokajanie ich,
- pozyskiwanie rodziców jako partnerów przedszkola do realizacji procesu wychowawczo-dydaktycznego; podnoszenie kultury pedagogicznej i poszerzenie wiedzy rodziców o rozwoju i wychowaniu dziecka w okresie przedszkolnym,
- ułatwienie dzieciom procesu adaptacji do nowych warunków,
- inicjowanie poczynań pedagogicznych rodziców,
- oddziaływanie na postawy rodzicielskie w kierunku ujednolicenia oddziaływań na dziecko, rozwój jego zainteresowań, talentów,
- wspieranie rodziców w trudzie wychowania dziecka, pozyskiwanie pomocy w rozwiązywaniu problemów rozwojowych (zapewnienie opieki specjalistycznej),
- wzmocnienie więzi rodzinnych poprzez udział we wspólnej zabawie, uroczystościach, itp.,
- tworzenie właściwego klimatu współpracy, opartego na życzliwości, zaufaniu i partnerstwie,
- przełamanie stereotypów we wzajemnej współpracy, tworzenie nowych form współpracy,

---

⁸ Jak nauczyciel powinien rozmawiać z rodzicami, żeby rodzice chcieli z nim rozmawiać / Ewa Bober. // Nowa Szkoła. - 2002, nr 10, s. 20 - 23

rozwój procesu integracji między dziećmi, rodzicami i personelem przedszkola, rozumienie potrzeb przedszkola,

- zapewnienie dzieciom lepszych warunków rozwoju oraz poczucia bezpieczeństwa, przynależności rodzinnej i społecznej, szacunku i miłości do rodziców, stymulacja rozwoju dziecka, integrowanie oddziaływań przedszkola i rodziny,
- uświadomienie współodpowiedzialności rodziców i przedszkola za harmonijny rozwój dziecka; inicjowanie aktywności rodziców,
- rozwijanie u rodziców postawy współgospodarza przedszkola, współorganizatora uroczystości, budzenie zainteresowania życiem grupy i całego przedszkola, rozwój przedszkola, wzbogacanie jego bazy dydaktycznej,
- zapewnienie właściwego przepływu informacji o osiągnięciach dziecka i funkcjonowaniu przedszkola,
- podniesienie skuteczności poczynań przedszkola, szukanie wspólnych rozwiązań, integrowanie zamierzeń².

Bardzo ważne jest stwierdzenie, że należy dążyć do tego, aby działania zarówno przedszkola jak i domu były zgodne i spójne. Rodzice i nauczyciele powinni ze sobą ściśle współdziałać, a nawet uzgadniać swoje postępowanie w stosunku do dzieci. Praca z dzieckiem, która została rozpoczęta w przedszkolu, powinna być kontynuowana w domu i na odwrót. Dotyczy to zarówno problemów wychowawczych, jak i dydaktycznych. Rodzice powinni być zawsze na bieżąco informowani o zachowaniu swoich dzieci w grupie rówieśniczej oraz o postępach, jakie czyni dziecko. Przedszkole zaś powinno starać się uzyskiwać możliwie wszystkie informacje o dziecku i jego potrzebach właśnie od rodziców. Musi więc dołożyć starań, aby rodzice stali się jego sojusznikami, a także wspierali wszelkie działania stymulujące wielostronny rozwój wychowanków. Dlatego też rodzice współuczestniczą w organizowaniu edukacji, a nauczyciele wspomagają działania wychowawcze rodziców poprzez:

- dostarczanie wiedzy pedagogicznej i uwrażliwianie na potrzeby i możliwości dziecka,
- informowanie na bieżąco o postępach bądź trudnościach dzieci,
- wskazywanie osiągnięć, niepowodzeń, podejmowanych prób,
- uzgadnianie wspólnie z rodzicami kierunku oddziaływań wychowawczych i dydaktycznych,
- aktywne uczestnictwo w uroczystościach i imprezach organizowanych na terenie przedszkola,
- możliwość obserwowania dzieci w trakcie zajęć z całą grupą,
- stworzenie klimatu wzajemnego zaufania i szacunku we wspólnych kontaktach³.

„Nauczyciele są ekspertami w zakresie kształcenia i wychowania, jednak to rodzice znają swoje dzieci⁴ najlepiej, warto więc ich słuchać i z nimi współdziałać. Rodzice powinni czuć się ważnymi partnerami dla przedszkola i widzieć, że zostaną przez nauczycieli wysłuchani, zrozumiani, a to, co mają do powiedzenia, będzie wykorzystywane w procesie wychowania ich dzieci”. Dobry nauczyciel poznając swoich wychowanków, poznaje ich rodzinę. W kontakcie osobistym niezmiernie ważnym elementem współpracy jest przepływ informacji. Rodzice muszą wiedzieć, gdzie i kiedy mogą się spotkać z nauczycielem. Ścisła współpraca wymaga stałej

³ Jak nauczyciel powinien rozmawiać z rodzicami, żeby rodzice chcieli z nim rozmawiać / Ewa Bober. // Nowa Szkoła. - 2002, nr 10, s. 20 - 23

⁴ Współpraca z rodzicami / Małgorzata Pomianowska. // Dyrektor Szkoły. - 2022, nr 1, s. 55 - 56

wymiany spostrzeżeń pomiędzy nauczycielem a rodzicem na temat dziecka. W tym celu warto wykorzystać zeszyt kontaktów, czy pocztę elektroniczną oraz wysyłanie krótkich wiadomości poprzez smsy, Messenger. Nieoceniony jest również kontakt telefoniczny. Umożliwia on przekazywanie pewnych informacji pozawerbalnych, dzięki którym nabiera on stosownego do sytuacji charakteru⁵ Niezastąpiony jest jednak kontakt osobisty. Okazją do rozmów są spotkania nauczycieli z rodzicami. Dobrą okazją jest np. czas odprowadzania i przyprowadzania dzieci do przedszkola. Uśmiech, ciepły gest przy powitaniu są ważnymi elementami, które pozwalają nawiązać kontakt z rozmówcą oraz rozładować napięcie.

Warto zwrócić uwagę na to, aby być twarzą do rozmówcy. Podczas konwersacji nauczyciel powinien patrzeć na twarz i oczy osoby, z którą rozmawia. Nie może poza, czy mimiką wyrażać złości pogardy znudzenia czy zniecierpliwienia. Inna, równie ważna zasada: rozmawiając o dziecku z jego rodzicem zawsze, obok negatywnych stron dziecka, należy akcentować jakieś jego zalety. Unikajmy w kontaktach z rodzicami:

- krytykowania charakteru dziecka,
- skarżenia na dziecko,
- postawy bezradności – od nauczycieli rodzice oczekują profesjonalizmu, oni powinni radzić sobie z dziećmi w kryzysowej sytuacji,
- zwracania się do rodziców w 3, osobie, np. „niech mam podpisać”... ,
- braku elastyczności – czyli „betonu” zachowań: – wiem lepiej, bo mam doświadczenie,
- przerzucanie problemu na rodziców np. Agatka pluje niech, Pani coś z tym zrobi... ,
- mijania się z prawdą,
- wyróżniania niektórych dzieci i rodziców,
- obojętności - wypalenie zawodowe nie może prowadzić do obojętności czy karygodnych zachowań⁶.

Kontakty przedszkola z rodzicami są niezbędne i konieczne. Niektórzy rodzice mają problem ze zrozumieniem sensu zamierzeń wychowawczych przedszkola. Najczęściej jest tak, że rodzice oczekują od placówek gotowej recepty na rozwiązanie doraźnych problemów z ich dzieckiem. Dlatego też jednym z największych wyzwań dla nauczycieli jest podtrzymywanie relacji z tymi rodzicami, którzy nie wykazują zainteresowania współpracą, bądź też negatywnie reagują na wszelkie propozycje, czy chęć współpracy. Na pewno pomocne będzie w przełamywaniu oporu ze strony rodzica przyjęcie partnerskiego podejścia. W żadnym przypadku nie narzucamy swojego punktu widzenia, koncentrujemy się na ich wypowiedziach, dbamy o zrozumiałość swoich wypowiedzi, nie zmuszamy do zmiany poglądów, nie oceniamy ich zachowania. Staramy się tolerować odmienne przekonania. Na spotkaniu z rodzicem powinniśmy mówić o dziecku z sympatią. Informując o jego złym zachowaniu dobrze byłoby zaznaczyć, że to właśnie konkretne zachowanie dziecka nie jest akceptowane, a nie ono sami i wszystko, co robi. Są również rodzice, którzy nie czują potrzeby analizowania i szukania przyczyn pojawiających się trudności. Z takimi rodzicami współpraca układa się najtrudniej, bo brak im jest dobrej woli i chęci współpracy. Przedszkole zatem **musi umieć porozumiewać** się z rodzicami. Efektem udanej współpracy powinno być rozbudzenie w opiekunach potrzeby dyskusowania o problemach, ale przede wszystkim potrzebach dzieci.

⁵ Jak efektywnie współpracować z rodzicami? Część I / Jagna Niepokulczycka - Gac. // Szkoła. - 2019, nr 11, s. 26 - 29 .

⁶ Jak współpracować z rodzicami? : 10 rad dla nauczycieli / Dorota Smoleń // Bliżej przedszkola. - 2012, nr 5, s. 60 - 63

Rozmowa będzie efektywna, jeżeli zadamy o przestrzeganie prawidłowych zasadach komunikacji interpersonalnej, dzięki którym przepływ informacji pozostanie niezniekształcony. Podczas rozmowy należy zwracać uwagę na przekaz pozawerbalny: tonację głosu, mimikę, gesty. Aby rozmowa z rodzicami przebiegła sprawnie należy:

- być otwartym w kontaktach z rodzicami – szczery i bezpośredni kontakt na co dzień, delikatność w przekazywaniu uwag na temat zachowania dziecka,
- o problemach rozmawiać tylko z rodzicami, nigdy w obecności dziecka, delikatnie informować o kłopotach dziecka,
- traktować rodziców po partnersku – z uwagą wsłuchiwać się w ich oczekiwania
- od początku otoczyć dziecko serdeczną troską,
- trudne sytuacje wyjaśniać obiektywnie i spokojnie (w takich przypadkach szukamy przyczyn nie rozwodząc się nad skutkami),
- informować na bieżąco,
- korzystać z nowych technologii mail itp.,
- liczyć się z pieniędzmi rodziców,
- okazywać gotowość do niesienia pomocy – rodzice potrzebują wsparcia wychowawcy, w przypadku kłopotów z dzieckiem często traktują nauczycielkę jak instancję pierwszej pomocy, proszą o radę,
- określić jasne zasady – zapoznać z nimi rodziców i przewidywać różne sytuacje, podać je do wiadomości rodziców by te same zasady obowiązywały w domach⁷

Warto jest również wspomnieć o zebraniach z rodzicami, na których przekazywana jest znaczna część informacji o dzieciach. Niezwykle ważną, choć oczywistą sprawą jest, aby, przy wszystkich mówić jedynie o pozytywnych stronach wybranych dzieci, unikać natomiast wypowiedzi krytycznych wyraźnie adresowanych do konkretnych osób. Takie delikatne kwestie powinny być poruszane jedynie w rozmowach indywidualnych. Zachowanie dyskrecji jest zagadnieniem szczególnie istotnym. Nauczyciel powinien być osobą koleżeńską, ale nie kolegą czy koleżanką. Bardzo istotną sprawą jest unikanie dyskusji, zwłaszcza krytycznych, o pracy innych nauczycieli. Wszystkim rodzicom, którzy zdecydowali się posłać swoje pociechy do przedszkola, staramy się uświadomić, iż jest to drugie bardzo ważne obok domu rodzinnego – środowisko rozwojowe. Zatem przedszkole powinno dążyć do tego, aby rodzice zrozumieli, że wszelkie działania, które są podejmowane na terenie przedszkola mają na celu dobro dziecka i jego wszechstronny rozwój.

Dobra współpraca z rodzicami wymaga od nauczyciela działań prowadzących nawiązanie szczerego i otwartego kontaktu, opartego na wzajemnym szacunku. Warto wziąć pod uwagę podpowiedzi:

- nie uważać, że zawsze mamy rację i że wszystko wiemy,
- nie trzymać się kurczowo utartych schematów,
- patrzeć, słuchać, odczuwać i poszukiwać,
- zawsze być gotowym, by pomóc rodzicom rozwiązać problem,
- być szczerym, komunikatywnym i otwartym,
- być elastycznym, otwartym na zmiany i ciekawe propozycje,
- krytykę ze strony rodziców przyjmować i spokojnie analizować⁸

⁷ Jak współpracować z rodzicami? : 10 rad dla nauczycieli / Dorota Smoleń // Bliżej przedszkola. - 2012, nr 5, s. 60 - 63

Jak ważna jest współpraca z rodzicami z pewnością nie trzeba nikogo przekonywać. Trzeba natomiast umieć zachęcić do niej rodziców, pokazywać efekty tej współpracy. Budowanie dobrego kontaktu i współdziałania pomiędzy rodzicami a przedszkolem to trud, który warto podjąć w celu stworzenia dziecku optymalnych warunków rozwoju fizycznego, emocjonalnego, intelektualnego oraz duchowego. Aby ta współpraca była pełna i przynosiła efekty należy zawsze pamiętać o warunkach, które zadecydują o tym, iż ten kontakt będzie stały i korzystny dla dziecka. Podsumowując warto stwierdzić, iż fundament relacji pomiędzy rodziną i szkołą nigdy się nie zmienia. Jest nim dobro dziecka i jego prawidłowy rozwój. Współpraca podnosi prace przedszkola na wyższy poziom. Umożliwia dzielenie się umiejętnościami i pomysłami oraz zapewnia sprawne funkcjonowanie placówki, ale przede wszystkim rozwija dzieci.

Przypisy:

Jak nauczyciel powinien rozmawiać z rodzicami, żeby rodzice chcieli z nim rozmawiać / Ewa Bober. // Nowa Szkoła. - 2002, nr 10, s. 20 - 23.

Jak współpracować z rodzicami? 10 rad dla nauczycieli / Dorota Smoleń // Bliżej przedszkola. - 2012, nr 5, s. 60 - 63.

Jak efektywnie współpracować z rodzicami? Część I / Jagna Niepokulczycka - Gac. // Szkoła. - 2019, nr 11, s. 26 - 29.

Współpraca z rodzicami / Małgorzata Pomianowska. // Dyrektor Szkoły. - 2022, nr 1, s. 55 - 56.

⁸ Jak nauczyciel powinien rozmawiać z rodzicami, żeby rodzice chcieli z nim rozmawiać / Ewa Bober. // Nowa Szkoła. - 2002, nr 10, s. 20 - 23

Anna Kalinowska – wychowawca grupy, SP w Zacharzynie

Z życia klasy specjalnej w Szkole Podstawowej w Zacharzynie... Obchody Dnia Niepodległości Narodowej oraz świąteczne warsztaty kulinarne - dekorowanie pierników

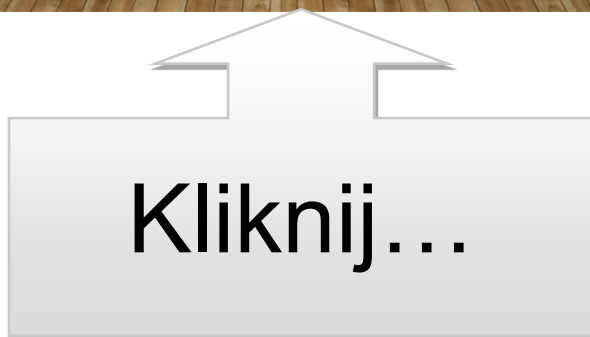
W związku z upowszechnianiem się obecności uczniów z niepełnosprawnościami, ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w szkolnictwie ogólnodostępnym należy zadbać, by ich obecność była nie tylko widocznym przejawem realizowania idei integracji, ale stała się pozytywnym doświadczeniem, przynoszącym korzyści zarówno tej grupie dzieci, jak i ich typowo rozwijającym się rówieśnikom. Nie zawsze jest to łatwy proces, nasza kadra stara się, aby uczniowie z przyjemnością i zapałem uczęszczali do szkoły. W związku z tym niedawno w naszej klasie odbyły się zajęcia otwarte, w których uczestniczyli zaproszeni goście: dyrekcja, nauczyciele specjaliści, konsultant.

Pierwsze spotkanie (w listopadzie) dotyczyło Narodowego Święta Niepodległości. W trosce o pamięć dla tego historycznego wydarzenia oraz kształtując patriotyczne postawy młodego pokolenia nasza klasa zorganizowała szereg działań upamiętniających 105 rocznicę tegoż święta. Zgodnie z kierunkiem polityki oświatowej staramy się nieustannie wzmacniać w naszych uczniach postawę patriotyczną i historyczną. Podczas zajęć uczniowie utrwaliли znajomość symboli narodowych, prezentowali odpowiednią postawę śpiewając hymn narodowy a także - wraz z nauczycielami doskonalili sprawności manualne wykonując biało-czerwone kotyliony, które następnie dumnie nosili w trakcie akademii szkolnej. To niezwykle ważne, aby pielęgnować postawy patriotyczne u każdego Polaka, każdego - także tego niepełnosprawnością intelektualną. Jest to ogrom pracy, z której efektów jesteśmy, jako grono pedagogiczne, bardzo dumni, bo nasi uczniowie bardzo dobrze przyswoili sobie i nieustannie utrwalają wiedzę o historii naszej ojczyzny.

Kolejne spotkanie odbyło się w grudniu, w okresie przedświątecznym. Dzieciom kojarzy się między innymi ze świątecznymi pierniczkami o aromatycznym, korzennym zapachu i intensywnym smaku. Uczniowie oddziału specjalnego wnieśli troszkę tego magicznego, świątecznego zapachu do szkoły. 12 grudnia 2023 roku odbyły się warsztaty pieczenia i dekorowanie pierników. W miłej atmosferze uczniowie pracowali z nauczycielami, pomysłów na najpiękniej udekorowany piernik było co niemiara... wszystkie wyglądały pięknie i apetycznie. Ta kulinarna owocuje zacieśnieniem koleżeńskich przy wspólnej pracy stała się tradycją w naszej szkole, tak jak przygotowywanie Jasełek szkolnych. Upieczone i udekorowane pierniczki przekazywane są gościom i uczniom uczestniczącymi w świątecznych uroczystościach, co sprawia im wielką radość. Dzięki takim zajęciom kształtujemy w uczniach właściwe postawy szlachetności, zaangażowania społecznego oraz dbałości o zachowanie tradycji Świąt Bożego Narodzenia. Uczniowie po zakończonych warsztatach byli bardzo zadowoleni! Mieli okazję zademonstrowania swoich umiejętności, spędzić czas w miłej i przyjaznej atmosferze, no i ten niezapomniany smak łakoci :)

Zajęcia kulinarne i nauka gotowania w naszej klasie to częsta forma terapii osób z niepełnosprawnością intelektualną ucząca pracy w grupie, nawiązywania i podtrzymywania relacji, koncentracji, odpowiedzialności i niezależności. Nasi uczniowie gotując szybko widzą efekty swojej pracy, którym mogą się pochwalić i podzielić, a to daje im ogromną satysfakcję.

Bardzo dziękujemy uczniom oraz zaproszonym gościom za wspaniałą atmosferę oraz miło spędzony czas. Pani konsultant za cenne wskazówki i rady dotyczące dalszej pracy z uczniami z niepełnosprawnościami.

---

*Adrianna Czarnecka Łuczon, Nauczycielka – wychowawczyni,
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Krajence*

Wychowankowie Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Krajence „Oblatani w pomaganiu”

Wielki intelektualista, jakim był Arystoteles, twierdził: „człowiek dlatego jest najinteligentniejszym spośród zwierząt, że posiada dłonie!”.

Pokłady wyobraźni i kreatywności naszych uczniów nie mają granic. To stało się jasne, gdy wzięliśmy udział w inspirującym konkursie pod nazwą "Oblatani w pomaganiu dbają o zwierzęta zimą!". Dla chłopców był to nie tylko czas rozwijania zdolności manualnych, nauki rozwiązywania problemów, czy zdobywania umiejętności myślenia przestrzennego i logicznego, ale również okazja do doświadczenia przyjemności pracy w grupie. Satysfakcja i dumy z osiągnięcia założonego celu były niezwykle, zwłaszcza gdy zbudowany przez nas domek znalazł zastosowanie jako schronienie dla jeży.

Inicjatywa projektu, podjęta przez przedsiębiorstwo Anwil, była ukierunkowana na promowanie odpowiedzialności społecznej i edukacji ekologicznej wśród młodzieży. Jej celem było wzmocnienie świadomości młodych pokoleń na temat ochrony środowiska i bioróżnorodności.

Pierwszy etap konkursu skupił się na przygotowaniu projektów domku dla jeża. Spośród wielu kreatywnych propozycji wybraliśmy ten, który najbardziej nas zachwycił. Przesłaliśmy naszą pracę, kwalifikując się tym samym do drugiego etapu.

Przed przystąpieniem do działań praktycznych, starannie wyjaśniłam uczniom cel naszego zadania. Opracowaliśmy precyzyjny plan pracy, uwzględniając niezbędne narzędzia i materiały. Przydzieliłam poszczególne zadania, nie zapominając o podstawowych zasadach bezpieczeństwa i higieny pracy. Organizator dostarczył nam część niezbędnych materiałów, a resztę zorganizowałam samodzielnie.

Podczas zajęć chłopcy zdobywali umiejętności korzystania z podstawowych narzędzi, takich jak młotki, wkrętarki, śrubokręty, wyrzynarki czy pędzle, dbając przy tym o estetykę wykonania. Dodatkowo zapoznałam uczniów z życiem jeża, jego środowiskiem, sposobem odżywiania i rozmnażania.

Udział w projekcie przyniósł uczniom liczne korzyści, począwszy od rozwoju kompetencji psychofizycznych, kreatywności, doskonalenie umiejętności technicznych i zdolności konstrukcyjnych, aż po zrozumienie zależności przyczynowo-skutkowych. Wsparcie edukacji ekologicznej ułatwiło młodym ludziom zrozumienie ważności ochrony środowiska i bioróżnorodności.

Zajęcia te miały charakter zajęć otwartych, do udziału zaprosiłam również nauczycieli z naszej placówki. Całe przedsięwzięcie uwieczniliśmy w filmie promocyjnym, co dostarczyło uczniom dużo radości i możliwości wcielenia się w rolę aktorów. Udział w nagrywaniu spotu nie tylko rozwijał ich aktywność twórczą, ale także pomagał przełamać nieśmiałość, dojrzeć intelektualnie, kształtować pamięć i uwagę, pobudzać wyobraźnię oraz wzbogacać świat mowy nowymi treściami.

Zapraszam Państwa do obejrzenia efektu naszej pracy w załączonym filmie

SCENARIUSZ

LEKCJI/ZAJĘĆ

MOS w Krajence

Temat zajęć: Wychowankowie MOS "Oblatani w pomaganiu"

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

FILM

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Krajence buduje DOM DLA JEŻA

JAK ZROBIĆ DOM DLA JEŻA?

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Krajence

---

*Aleksandra Komar, nauczycielka wychowania przedszkolnego,
Przedszkolu nr 1 im. Marii Konopnickiej w Krzyżu Wielkopolskim*

Wartość zabawy w procesie rozwojowym dziecka

Człowiek rozwija się przez całe życie, nauka towarzyszy mu nieustannie. Wiek przedszkolny, to bardzo ważny etap rozwojowy, którego przebieg ma ogromny wpływ na dalszy rozwój dziecka. Aby przebiegał w sposób harmonijny, zrównoważony niezbędna jest między innymi zabawa. Dziecko dzięki zabawie poznaje otaczający go świat, doskonali umiejętności społeczne, zaspokaja często potrzebę ruchu, buduje relacje koleżeńskie, uczy się współdziałać z innymi ludźmi, kształci pamięć, koncentrację. Podczas zabawy rozwija się u dziecka logika i postrzeganie przyczynowo- skutkowe. Zabawa odnosi się do takiej czynności, jaką dziecko podejmuje dla przyjemności i rozrywki, a przy okazji się uczy. Pełni ogromną rolę w rozwoju sfery: społecznej, fizycznej, psychicznej oraz moralnej i emocjonalnej. Zabawa sama w sobie jest bardzo ważna, co doskonale widać przekraczając próg przedszkola i obserwując bawiące się w nim dzieci. Zauważalne są także postępy, jakie następują w efekcie nauki poprzez zabawę. Zabawa sprawia, że świat staje się kolorowy, wywołuje uczucie odprężenia, mobilizuje siły oraz sprzyja ogólnemu wychowaniu i opanowaniu wiedzy oraz różnych umiejętności. Zajmuje czołową pozycję w procesie przygotowania dziecka do życia, w przyszłości również do nauki i pracy. Według mnie z punktu widzenia pedagogiki zabawy warto wymienić następujące kategorie zabaw: zabawy ruchowe, tropiące, konstrukcyjne, tematyczne, badawcze oraz swobodne. Przy czym należy zwrócić uwagę, iż każda z nich wpływa w różnym stopniu na rozwój dziecka. Zabawy ruchowe to najczęściej stosowane i przeprowadzane zabawy w przedszkolu, mają one charakter zespołowy, zadaniem dzieci jest podporządkowanie się regułom i współdziałanie z innymi. „Zabawy ruchowe są nadzwyczaj różnorodne i pełne nie tylko ruchu, co stanowi ich pierwszą wyróżniającą cechę, ale i nieodzownej treści intelektualnej, mającej wyraz w temacie i czynnościach zabawowych”¹.

Zabawy ruchowe doskonałą ogólną sprawność i koordynację. Można tu podać jako przykłady: zabawę w chowanego, „Berka”, „Piłka parzy” i tym podobne. Zabawom i grom ruchowym zwykle towarzyszy duże zaangażowanie emocjonalne. Dzięki nim rozwija się sprawność fizyczną oraz poprawia się stan zdrowotny dziecka i są źródłem dobre samopoczucie. Zabawy pozwalają dziecku wyładować energię, kształcą orientację przestrzenną, poczucie rytmu, pamięć i koncentrację uwagi. Zabawy ruchowe są też bardzo pomocne w przygotowaniu dziecka do kolejnego etapu edukacji. Stres związany ze zmianą otoczenia, zmianą obowiązków, często zmianą kolegów i koleżanek może zaburzać rozwój sfery poznawczej, dlatego tak istotna jest umiejętność radzenia sobie ze stresem. Dlatego uważam, że bardzo ważne są też zabawy relaksacyjne i korekcyjne. Do zabaw takich zaliczam zabawy rytmiczne, śpiew oraz elementy tańca. Tego typu zajęcia sprawiają, że dziecko pozbywa się swoich lęków, uwalnia się od napięć, a jednocześnie minimalizuje uczucie stresu. Zabawy tropiące polegają na szukaniu, tropieniu, wykrywaniu i zdobywaniu, czy też na pogoni za rzeczą lub osobą. Przykładami zabaw tropiących mogą być: gra w chowanego, gra terenowa, chwywanie much i owadów, gonitwa, szukanie ukrytych skarbów. „Dzieci uczą się samodziścyplinowania, zacieśniają więzi koleżeńskie, doskonałą percepcję wzrokową, uczą się zaradności, kojarzenia różnych, nawet nie-

---

¹ W. Okoń : O zabawach dzieci . PZWSZ , Warszawa 1950 , s. 109

związanych z zabawą szczegółów, dostrzegania łańcucha przyczyn i skutków². Tak więc zabawy tropiące dostarczają dziecku wielu przyjemnych przeżyć, umożliwiają pełnienie różnych ról, sprzyjają uspołecznieniu, uczą zaradności i spełniają charakterystyczne dla tego wieku potrzeby rozwojowe. Dziecko podczas zabaw tropiących rozwija się i jednocześnie przeżywa wraz z innymi dziećmi radość z pokonywania przeszkód, czy z wykazania się wiadomościami lub sprawnością. Zabawy tropiące stymulują, kształcą i wychowują. Kolejnym rodzajem zabaw, o których warto pamiętać są zabawy konstrukcyjne, podczas których dziecko buduje z różnych materiałów np. kamyków, patyków, klocków, czy piasku wymyślone przez siebie konstrukcje przestrzenne. Dzięki takim zabawom dziecko pobudza swoją wyobraźnię, czerpie satysfakcję z własnego sprawstwa, kształtuje motorykę małą oraz synchronizację i koordynację w linii oko- ręka, kształci umiejętność koncentracji uwagi i pamięć. Do zabaw konstrukcyjnych warto używać nie tylko różnego rodzaju klocków. Dajmy dzieciom kartony i kredki, taśmę klejącą, nożyczki, materiał przyrodniczy, jak patyki, liście, kasztany i żołądźcie, pudełeczka, sznurki, a zobaczymy, jak kreatywnie i pomysłowo potrafią się bawić. Kolejnym rodzajem zabaw, o których warto pamiętać są zabawy tematyczne, inaczej – zabawy naśladowcze, podczas których dziecko wchodzi w role i odgrywa dramę. Dzieci bardzo chętnie obserwują świat dorosłych i podczas zabaw tematycznych odgrywają zaobserwowane role społeczne, jak np. lekarz, sprzedawca, kierowca, kelner, kucharz, itp. W tego typu zabawach dziecko włącza swoją wyobraźnię wprowadzając czynności pozorne i wyobrażone. Dzięki nim dziecko poznaje role społeczne, uczy się dostosowania do określonych reguł postępowania, odpowiedzialności, zdyscyplinowania, a nawet niesienia pomocy innym. Warto pamiętać również o zabawach badawczych i eksperymentach, bowiem człowiek uczy się i zapamiętuje najefektywniej, kiedy procesowi zabawy i edukacji towarzyszą emocje i uczucia, kiedy dziecko samo może doświadczyć określonej czynności, kiedy samo może zbadać dany problem. Zabawy badawcze wzbudzają w dziecku ciekawość, jednocześnie mogą być źródłem przyjemności, satysfakcji, kształtują też logiczne myślenie, a tym samym wpływają na rozwój sfery poznawczej i psychicznej dziecka. Zabawy swobodne, podczas których zostawiamy dziecku dowolność wyboru są bardzo ważne dla zrównoważonego rozwoju dziecka. Pełnią też rolę diagnostyczną. Osobiście wykorzystuję w swojej pracy codzienny czas zabaw swobodnych do obserwacji dzieci. Mogę wtedy zaobserwować, czy dziecko bawi się samo, czy z rówieśnikami, jak reaguje na konflikty, jak się komunikuje z innymi dziećmi w grupie, jakie czynności zabawowe podejmuje najchętniej. Podczas swobodnej zabawy dziecko wyraża samego siebie, jest naturalne. Ten rodzaj zabawy pozwala mi zbadać dziecko od strony emocjonalnej, społecznej i psychicznej. Dlatego też w placówkach przedszkolnych dzieci powinny mieć odpowiednią ilość czasu na zabawy swobodne. Powyższe formy działalności dziecka dowodzą, jak dużą rolę w rozwoju dziecka odgrywa zabawa. Stwierdzenie, że zabawa przyczynia się w ogromnej mierze do jego rozwoju.

---

² A. Klim- Klimaszewska, Pedagogika przedszkolna, Instytut Wydawniczy Erica, Warszawa 2010, s. 47.

Ryszard Michalski, Doradca metodyczny z wychowania fizycznego, CDN w Pile

Warsztat nauczyciela

Każdy człowiek poprzez lata nauki w szkole poszukuje zajęcia, które mu odpowiada, spełnia oczekiwania, jest niejako jego przeznaczeniem. Podobnie jest z zawodem nauczyciela, który wymaga szczególnych predyspozycji od osoby chcącej nauczać. Uczeń powinien widzieć w swoim prowadzącym wzór, znaleźć autorytet, normy etyczne, kompetencje, innowacyjność, empatię i wiele innych cech zgodnych z ogólnie przyjętymi normami zachowania.

Nauczyciel musi posiadać indywidualne predyspozycje zawodowe. Nie każdy może zostać nauczycielem lub nim być w rzeczywistości. Nauczyciel pełni wiele ról: od podstawowej funkcji przekazywania wiedzy, przez bycie wychowawcą, członkiem rady pedagogicznej do bycia pracownikiem szkoły. Współczesny nauczyciel musi być osobą, która przekazuje wiedzę z praktyką, posiada zdolności dostosowywania się do zmian wynikających z prawa, rozwoju techniki i potrzeb gospodarczych. Świat się zmienia nieustannie i w związku z tym nauczyciel nie może pozostać bierny w nauczaniu, a poszukiwać nowych rozwiązań, sposobów, metod nauczania potrzebnych w stale zmieniającej się strukturze społeczno-gospodarczej. Rozwój techniki i informatyki pociąga za sobą potrzebę coraz większego doskonalenia umiejętności praktycznego posługiwania się elektroniką i chociażby w tym zakresie musimy umieć sami posługiwać się środkami interaktywnymi i technicznymi. Rozwój techniki prowadzi do zmiany w strukturze społecznej i potrzebach dzieci, młodzieży, rodzin, środowiska oraz innych, nowo powstających problemów wychowawczych i zachowań ludzi. W tym zakresie również nauczyciel musi ewaluować dostosowując metody pracy.

Pedagog w obecnej swojej roli musi wziąć pod uwagę, że trzeba przygotować młodych ludzi do zawodów, które powstaną za np. 20 lat. Potrzeba wyrobić nawyk uczenia się przez całe życie, być przygotowanym na nowe wyzwania, zmianę zawodu, dostosowywanie swoich umiejętności do aktualnych potrzeb.

Rodzice poszukują w nas najlepszego nauczyciela dla swojego dziecka, dlatego musimy pokazywać się, jako doświadczeni, ale niezamknięci na nowości, a wręcz poszukujący nowych metod, form nauczania. W szkole powinien pracować taki nauczyciel, który szuka nieustannie nowych, optymalnych rozwiązań, analizuje swoje osiągnięcia i wprowadza zmiany do procesu dydaktycznego. Szkoła natomiast musi być wolna od przemocy, używek, z dobrą kadrą, środkami dydaktycznymi i techniczno-informatycznymi.

Rolą nauczyciela jest nauka selekcji materiału, przetwarzania i umiejętności wykorzystania wiedzy przez uczniów. Nauczyciel musi być twórczy, optymistyczny, umiejący wychwycić potrzeby wychowanków, łączyć przekazywanie wiedzy z praktycznym jej wykorzystaniem, podnosić zainteresowania uczniów, kształtować umiejętności samodzielnego uczenia się.

Każdy nauczyciel posiada swój warsztat pracy. Rozpatrujemy go jako warsztat nauczyciela, warsztat metodyczny, pedagogiczny, samokształceniowy, osobisty, badawczy, itp.. Tworzy go wiele elementów, które nauczyciel musi posiadać, tworzyć i przestrzegać, aby móc w jak najlepszy sposób pełnić rolę osoby przekazującej wiedzę i umiejętności, kreować właściwe postawy uczniów i środowiska szkolnego, a w konsekwencji społeczeństwa.

Jak wcześniej wspomniałem nauczyciel rozwija swój warsztat pracy nieustannie. Możemy wyróżnić tutaj kilka okresów. Pierwszym będzie czas po studiach, kiedy odtwarzamy sprawdzone schematy, wzory metodyczne. W dalszej kolejności nauczyciel zastanawia się nad wła-

---

sną pracą zawodową – to okres kreatywnej refleksji, czyli poszukiwanie możliwości zmian, likwidacji niedociągnięć, bądź błędów w pracy, udoskonalenie prowadzenia zajęć, zmian metod pracy, osiągniętych efektów. Wreszcie dochodzimy do okresu samowiedzy i samokształcenia. Poglębiaamy wtedy wiedzę psychologiczną i dokonujemy refleksji nad własną pracą. Rozwija się w nas umiejętność samokontroli służąca doskonaleniu zawodowemu. Ów trzeci etap występuje po kilku latach pracy w zawodzie. Wtedy nauczyciel posiada już bogaty bagaż doświadczeń związany z prowadzeniem zajęć i może go zacząć interpretować – ewaluować. Wreszcie doświadczony nauczyciel powinien zacząć przejawiać postawę kreatywności – tzw. okres twórczości, wtedy dąży do pełnego rozumienia rzeczywistości, poznania potrzeb wychowanków, poszukuje i stosuje środki umożliwiające lepsze społecznie pożądane wyniki, modyfikuje własne sposoby działania. Innymi słowy dochodzi do wyciągania wniosków z własnego postępowania i stosujemy zmiany.

Okazuje się, że warsztatu pracy nie nabywamy od razu po skończeniu studiów. Musimy przez cały czas pracy zawodowej analizować, dokumentować i przeprowadzać ewaluację osobistą swoich dokonań zawodowych.

Istotnym elementem warsztatu pracy jest w ujęciu posiadanych środków dydaktycznych, materialnych jest możliwość ich użycia w zajęciach. Jeśli tego nie będziemy posiadali, szkoła będzie słabo wyposażona, niemodernizowana, nie będzie posiadała odpowiednich warunków technicznych to tylko zagadamy naszych uczniów. Oni będą znudzeni, a my natomiast zmuszeni zostaniemy do używania podstawowej formy, czyli słowa.

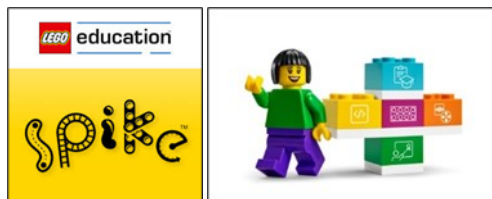
Wracając jednak do współczesnego warsztatu pracy niezwykle istotna jest nasza osobowość, to, kim po prostu jesteśmy i jaki mamy charakter twórczy, odmienny, indywidualny i jacy jesteśmy asertywni. Warsztat pracy musi być przez cały czas doskonalony. Jest niejako powiązany z rozwojem osobistym w pracy pedagogicznej, naszymi w niej kompetencjami i własnej osobowości, tym jak potrafimy zaplanować sobie zajęcia w zależności od posiadanych środków technicznych i aktualnych możliwości. Wtedy będziemy mogli przeprowadzić ciekawe, atrakcyjne zajęcia z korzyścią dla uczniów lub niestety, zajęcia nie przyniosą większego pożytku w przypadku ich złej organizacji.

Ważne jest aby nasz warsztat był skuteczny, ekonomiczny, ciągle modernizowany do aktualnych możliwości realizacji oraz dostosowany do możliwości uczniów. Chodzi mi w tym wypadku o wykorzystanie pracowni, gabinetów, świetlic i innych pomieszczeń dydaktycznych placówki oraz rozmaitych przydatnych środków dydaktycznych w prowadzeniu zajęć.

Pozostaje jeszcze najważniejszy aspekt warsztatu pracy: metody i formy pracy, czyli wypracowany i systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami, dzięki któremu uczniowie pozyskują odpowiednią wiedzę i umiejętnie wykorzystują ją w praktyce. Metody muszą być dostosowane do wieku i indywidualnych uzdolnień uczniów oraz do specyfiki przedmiotu i celu dydaktycznego. Oczywiście, oprócz metody nauczania dobrać trzeba właściwą formę przeprowadzenia zajęć, konkretną do uzyskania zamierzonego celu.

Katarzyna Strzałkowska, nauczyciel doradca edukacji wczesnoszkolnej, CDN w Pile

Monika Wolska, Nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, SP im. Św. Jana Pawła II w Kaczorach

Fot.1. Klocki Lego. Źródło: www.lego.com

Zastosowanie klocków LEGO® Education w edukacji wczesnoszkolnej

Klocki Lego od wielu lat należą do najatrakcyjniejszych zabawek. Rozwój technologii informacyjnej sprawił, że powstały programy, dzięki którym można poruszać zbudowane roboty, sterować pojazdami, czy też samodzielnie zaprogramować model i jego sposób poruszania.

LEGO Education to specjalna linia produktów stworzona przez firmę Lego, która skupia się na tworzeniu kreatywnych narzędzi edukacyjnych, gier i zestawów, które wspierają rozwój umiejętności uczniów we wszystkich grupach wiekowych.

Fot.2,3. Klocki Lego. Źródło: www.lego.com

Wprowadzenie Lego Education do edukacji wczesnoszkolnej może przynieść wiele korzyści, łącząc edukację z elementem zabawy i stymulując rozwój wielu umiejętności u dzieci. Należą do nich:

- rozwijanie umiejętności matematycznych, takich jak: porównywanie, klasyfikowanie, liczenie, geometria. Zestawy Lego można wykorzystać do nauki matematyki poprzez tworzenie struktur, sortowanie klocków według kształtu i koloru, liczenie elementów, rozpoznawanie figur geometrycznych, a nawet tworzenie prostych wzorów matematycznych,
- rozwijanie umiejętności językowych: nauczyciele mogą wykorzystywać klocki Lego do wspierania rozwoju języka poprzez opowiadanie historii, rozmowę podczas programowania,
- rozwijanie umiejętności kreatywnego myślenia: Lego rozwija kreatywność i pomysłowość poprzez zachęcanie dzieci do tworzenia swoich unikalnych konstrukcji, eksperymentowania z różnymi rozwiązaniami i wyrażania swoich pomysłów,
- rozwijanie umiejętności społecznych: korzystanie z zestawów Lego w grupie może pomóc w rozwijaniu umiejętności społecznych, takich jak współpraca, słuchanie innych, rozwiązywanie problemów, wytrwałość.

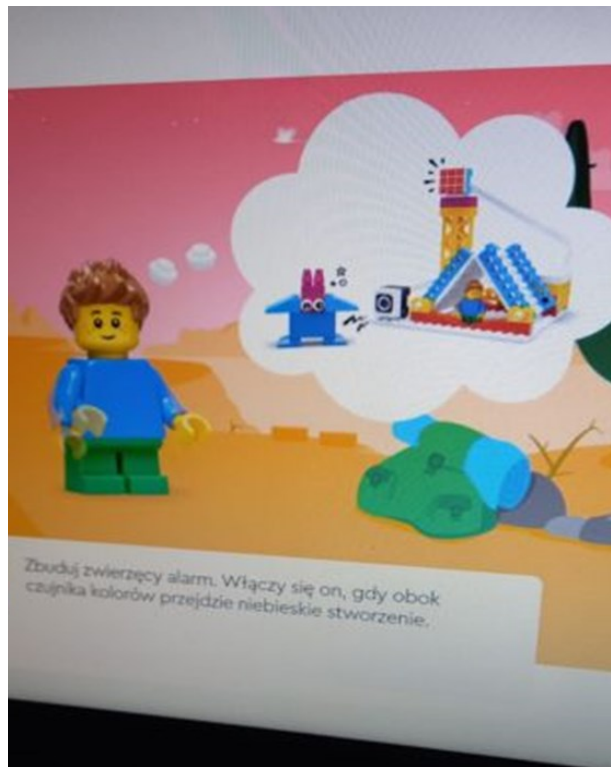
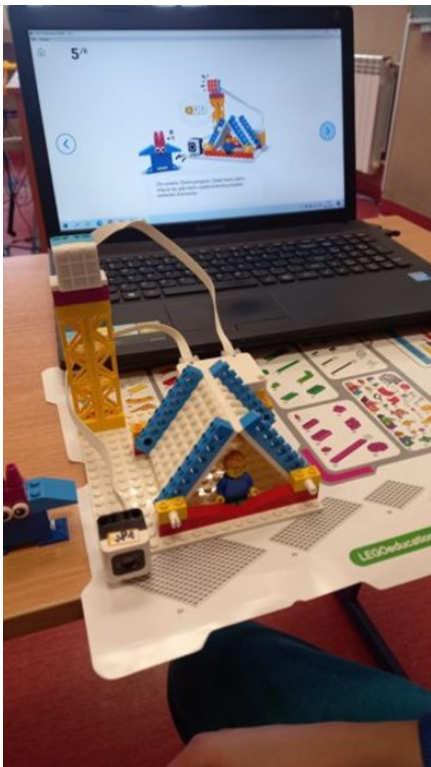

- zabawa i motywacja: edukacja oparta na zabawie jest skutecznym sposobem motywowania dzieci do nauki. Zestawy Lego oferują interaktywne i atrakcyjne narzędzia, które uczą poprzez zabawę.

Rozwiązania LEGO® Education dla edukacji wczesnoszkolnej to połączenie edukacyjnych klocków, smarhuba, silnika, czujników oraz intuicyjnej aplikacji do programowania dynamicznych robotów, dzięki którym uczniowie z klas 1-3 szkoły podstawowej w łatwy i przystępny sposób zapoznają się z pojęciami związanymi z programowaniem, uczą się budować algorytmy i tworzyć rzeczywiste rozwiązania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

Fot.4,5 Klocki Lego. Źródło: www.lego.com

Fot.6,7. Klocki Lego-prace uczniów. Źródło: opracowanie własne

Zestaw LEGO® Education SPIKE™ Essential dla klas 1-3 szkoły podstawowej obejmuje liczne projekty edukacyjne oparte na rzeczywistych zagadnieniach STEAM, mające na celu zachęcanie uczniów do zadawania pytań i tworzenia własnych rozwiązań. Uczniowie rozwijają w ten sposób nie tylko umiejętności programowania i myślenia algorytmicznego, ale i przydatne w przyszłym życiu umiejętności pracy w grupie, kreatywnego rozwiązywania problemów i komunikowania się w zespole.

Opracowane scenariusze zajęć, gotowe pomysły, materiały dla nauczyciela i instrukcje konstruowania robotów stanowią doskonały wstęp do fascynującej przygody z kodowaniem i programowaniem w szkole podstawowej. Mnogość możliwości wykorzystania gotowych projektów, które są w dedykowanej aplikacji Lego pozwala dostosować projekt do tematu lekcji. Dzieci uczą się najwięcej podczas interesujących aktywności, takich jak gry i zabawy z udziałem zabawek edukacyjnych. Te pomoce dydaktyczne ułatwiają im odkrywanie różnych tematów poprzez kreatywne wcielanie się w role i podejmowanie ciekawych wyzwań. Dziecko może bezpiecznie popełniać błędy, eksperymentować z nowymi pomysłami i wzmacniać odporność psychiczną.

Fot.8,9. Klocki Lego-praca uczniów. Źródło: opracowanie własne

Początki z Lego Education nie są trudne, ponieważ krok po kroku mamy pokazane co należy zrobić – jakie klocki potrzebujemy, gdzie je wpiąć i jak połączyć, aby nasza budowla była zwarta i działała poprawnie. Drugim krokiem jest wykonanie w aplikacji modułu programowania – i tu również mamy krok po kroku wytłumaczone – jaki kafelek do czego służy i jakie ma funkcje.

Fot.10. Klocki Lego-praca uczniów. Źródło: opracowanie własne

Na naszych lekcjach wykorzystujemy robotykę bardzo często. Nawet podczas omawiania lektury „Detektyw Pozytywka”, uczniowie po wykonaniu różnych zadań i zagadek zbudowali rower oraz rowerzystę z lego. Gdy dzieci wiedzą już jak budować roboty i nauczą się prawidłowo je programować, możemy zacząć eksperymentować z klockami – wystarczy podać hasło, np. „Budujemy sanie Mikołaja!”, które mają jechać do przodu 3 metry, skręcić w prawo i przejechać 2 metry.

Każda aktywność dzieci z klockami lego jest dla nich atrakcyjna, pracują w parach, grupach i bawią się, a przy tym uczą. Zabawa podczas nauki sprawia, że proces ten staje się bardziej efektywny.

Literatura:

<https://www.lego.com/pl-pl/themes/lego-education>

<https://education.lego.com/pl-pl/start/spike-essential/#Wprowadzenie>

<https://education.lego.com/pl-pl/start/spike-essential/#Materia%C5%82y-dla-nauczyciela>

<https://mojebambino.pl/lego-education/edukacja-wczesnoszkolna/>

„Od gąsienicy do motyla”¹

„Bardzo głodna gąsienica” Erica Carle’a – w rozmiarze XL!

To książka edukacyjna przeznaczona dla najmłodszych. Opowiada historię pewnej gąsienicy, która po przyjsciu na świat w słoneczny poranek poczuła się bardzo głodna i zaczęła szukać czegoś do zjedzenia. Pochłonęła, oprócz zdrowych owoców, również mnóstwo niezdrowego jedzenia, przez co rozboleła ją brzuch. Co było potem? Czy nasza bohaterka stanie się kiedyś pięknym motylem?

Książka doskonale nadaje się do nauki dni tygodnia, nauki liczenia i zapoznania z cyklem rozwojowym motyla. Można wykorzystać ją do zajęć o zdrowym odżywianiu. To świetna zabawa dla dzieci, której dodatkową atrakcją stanowią dziurkowane strony, gdzie maluch chętnie włoży paluszek lub przewlecze sznureczek, naśladowując ruchy gąsienicy!

Książka zdobyła Nagrodę Główną (kategoria książki dla dzieci 0-7 lat) w XX edycji Konkursu Świat Przyjazny Dziecku organizowanego przez Komitet Ochrony Praw Dziecka.

¹ Eric Carle, *Bardzo głodna gąsienica*. Warszawa: Wydawnictwo Tatarak, 2023.

Z fotograficznej teczki Emilii Jaworskiej-Weyders

**SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO**

PLACÓWKI OŚWIATOWE PROWADZONE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO PODLEGŁE DEPARTAMENTOWI EDUKACJI I NAUKI

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

pełna informacja dostępna na stronie:
www.odn.kalisz.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie

pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdnkonin.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lesznie

pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdn.leszno.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile

pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdn.pila.pl

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu

pełna informacja dostępna na stronie:
www.odnpoznan.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Kaliszu

www.cwrkdiz.kalisz.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Koninie

www.cwrkdiz.konin.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Lesznie

www.cwrkdiz.leszno.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Pile

www.cwrkdiz.pila.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Poznaniu

www.cwrkdiz.poznan.pl

Placówki Oświatowe Prowadzone Przez
Samorząd Województwa Wielkopolskiego

Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego:

- w **Gnieźnie**, ul. Mieszka I nr 27, www.medyk.gniezno.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny

- w **Koninie**, ul. Przemysłowa 4, www.medyk.konin.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Elektroradiolog, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Higienistka Stomatologiczna

- w **Ostrowie Wielkopolskim**, ul. Limanowskiego 17, www.msz-ostrow.cba.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny, Opiekunka Dziecięcia, Higienistka Stomatologiczna, Asystentka Stomatologiczna, Technik Elektroradiolog

- **Nr 1 w Poznaniu**, ul. Szamarzewskiego 99, www.msz.poznan.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny, Ortopystka, Technik BHP, Technik Elektroradiolog, Technik Elektroniki i Informatyki Medycznej

- **Nr 2 w Poznaniu**, ul. Mostowa 6, www.wsck.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Asystentka Stomatologiczna, Higienistka Stomatologiczna, Technik Dentystyczny, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Opiekun Medyczny, Opiekun Osoby Starszej, Opiekun w Domu Pomocy Społecznej, Opiekunka Dziecięcia, Technik Masażysta, Terapeuta Zajęciowy

- w **Rawiczu**, ul. gen. Grota Roweckiego 6, www.medyk-rawicz.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Technik Usług Kosmetycznych, Technik BHP, Opiekun Osoby Starszej, Terapeuta Zajęciowy, Opiekun w Domu Pomocy Społecznej, Opiekunka Środowiskowa, Opiekunka Dziecięcia, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Technik Masażysta, Opiekun Medyczny

- w **Złotowie**, ul. Szkołna 3, www.wsckziu-zlotow.pl
Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
Opiekun Medyczny, Technik Archiwista, Technik Masażysta, Technik Usług Kosmetycznych, Opiekunka Dziecięcia

Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Ustawicznego we Wrześni, ul. Wojska Polskiego 2a, www.wscku-wrzesnia.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:
- Florysta, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Logistyki, Technik Administracji, Technik Archiwista, Technik Rachunkowości, Opiekun Medyczny, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Technik Budownictwa

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile
64-920 Piła, ul. Bydgoska 21
tel. 67 352 17 50
www.cdn.pila.pl